

Zasady ogólne pracy punktu obrączkowania ptaków zespołu „Jezioro Druzno”

W trakcie pracy zespołu obrączkarskiego „Jezioro Druzno” stosuje się do 25 sieci ornitologicznych. Regularną obsadę punktu stanowi 1-2 obrączkujących oraz do 5 osób załogi. Stacja znajduje się na wyspie. Sieci rozstawione są w trzcinowiskach i wśród krzewów wierzbowych rosnących na kępach. Do miejsc z sieciami dopływa się łódką. Do sieci dochodzi się po deskach ułożonych na bagnistym gruncie.

Ze względów bezpieczeństwa w bazie powinny być 2 łódki – jedna do wykonywania obchodów, druga jeśli zaistnieje potrzeba pomocy osobie na obchodzie. Zaleca się aby osoby płynące na obchód miały ze sobą telefon w celu wezwania pomocy czy poinformowania o zwiększonej liczbie ptaków w sieciach. Osoby niedoświadczone zarówno w pływaniu jak i wypłatywaniu ptaków z sieci wypływają na obchód w towarzystwie osoby doświadczonej w obu tych czynnościach. Podczas obchodów po zmierzchu należy zabrać ze sobą sprawną latarkę. W miarę możliwości na nocne obchody powinny pływać dwie osoby.

W przypadku przedłużającego się czasu obchodu (powyżej godziny) należy podjąć próbę kontaktu telefonicznego z osobą na obchodzie. Jeśli próba się nie powiedzie, należy wysłać kolejną osobę drugą łódką w celu ustalenia przyczyny zwłoki.

Po przyплыnięciu z obchodu należy powiadomić kierownika o powrocie i przyniesionych ptakach.

Należy informować kierownika o wszelkich przypadkach znalezienia martwych ptaków w sieciach oraz o ewentualnych sytuacjach podniesienia stanu wody przy sieciach.

W przypadku braku załogantów na punkcie należy złożyć sieci, niezależnie od warunków pogodowych.

W bazie terenowej i na trasach obchodów obowiązuje zakaz palenia papierosów.

Instrukcja awaryjnego postępowania w przypadku nalotu większej liczby ptaków, pojawienia się drapieżnika czy innego zagrożenia dla ptaków na punkcie obrączkowania zespołu „Jezioro Druzno”

W czasie naszych prac **mamy obowiązek dołożyć wszelkich starań, żeby zmniejszyć do minimum śmiertelność ptaków** spowodowaną naszą działalnością. Ta odpowiedzialność szczególnie obciąża kierownika, ale za życie i zdrowie ptaków odpowiada cały zespół. **Niedopuszczalne są straty wynikające z zaniedbań ludzi pracujących na stacji obrączkowania ptaków!**

W czasie pracy punktu mogą wystąpić głównie trzy typy zagrożeń dla chwytych ptaków:

- 1) zbyt długie przebywanie ptaków w sieciach, np. podczas nalotu i chwytania się większej liczby osobników,
- 2) pojawienie się drapieżnika uśmiercającego ptaki w sieciach,
- 3) zjawiska pogodowe (burza, intensywne opady deszczu, upały)

W przypadku zaistnienia ww zagrożeń należy podjąć działania zapobiegające/minimalizujące śmiertelność ptaków.

Ad. 1. Działania podejmujemy w przypadku wystąpienia bardzo dużej liczby ptaków (nalotu). Trudno jest podać konkretną progową liczbę ptaków klasyfikującą do rozpoczęcia działań. Wprowadzamy je, jeśli pomimo zaangażowania i pełnego wysiłku całej załogi utrzymanie zwyczajnego trybu działań nie jest możliwe. Symptomami takiej sytuacji jest: **a)** całkowite zlewanie się czasu obchodów (obchód zajmuje ponad godzinę), **b)** wydłużanie czasu oczekiwania ptaków na zaobrączkowanie, ≥ 2 godziny, mimo wysiłków zespołu obrączkującego; **c)** pojawiają się martwe ptaki w sieciach (nie padły ofiarą drapieżnictwa), **d)** prawie wszystkie woreczki i kosze do przechowywania ptaków są pełne.

W takiej sytuacji należy podzielić obchód na dwie części i wysłać na niego dwa zespoły 1-2 osobowe (w dwóch łódkach). W tym czasie w bazie 2 osoby zajmują się obrączkowaniem, pomiarami i zapisywaniem pomiarów w zeszycie. Jeśli pozwalają na to zasoby ludzkie pracami w bazie mogą zająć się 3 osoby (tj.: **a)** kierownik punktu - obrączkuje, określa wiek i płeć, mierzy; **b)** załogant – zapisuje w zeszycie obrączkarskim; **c)** drugi obrączkujący bądź doświadczony załogant – wyjmuje ptaka z woreczka i podaje obrączkującemu).

Decyzje o liczbie osób na obchodach i w bazie podejmuje kierownik punktu. Liczba pomiarów zostaje ograniczona do najważniejszych związanych z aktualnie prowadzonymi projektami. Kolejność obrączkowania różnych gatunków zależy od składu gatunkowego, liczebności i kondycji schwytanych ptaków. Zwykle na początku obrączkuje się gatunki mniejsze (np. pierwiosnki, piecuszki), które mogą być bardziej wrażliwe na dłuższe przetrzymywanie. W czasie wysokich temperatur woreczki z ptakami oczekującymi na obrączkowanie powinny być wieszane pojedynczo w miejscach przewiewnych i zacienionych.

Kierownik musi być na bieżąco informowany, np. o tym ile jest ptaków z danego obchodu czy ptaki w terenie są wyjątkowo aktywne itp. Wszystkie kluczowe decyzje mogą być podejmowane jedynie przez kierownika, a zależą one od jego oceny możliwości członków zespołu do poradzenia sobie z daną liczbą ptaków. Jeśli mimo podjętych działań sytuacja nadal nie zostanie opanowana – należy zwinąć sieci wypuściwszy wcześniej wszystkie schwytane w nie ptaki.

Ad. 2. W czasie odłowu ptaków możemy doświadczyć śmiertelności ptaków w sieci z powodu działalności norki amerykańskiej, ewentualnie innych drapieżników.

Jeśli zaistnieje taki fakt, należy rozstawić przy sieciach gdzie zostały uśmiercone ptaki pułapki żywołowne z przynętą i podnieść do góry dwie najniższe półki od siatki. Schwytanego drapieżnika należy wywieźć w zamkniętej pułapce i wypuścić poza obszar rezerwatu, nie bliżej niż 20 km od jeziora. Obsługą pułapki ze schwytanym drapieżnikiem zajmuje się osoba doświadczona w pracy ze zwierzętami. Przy manipulacji pułapką ze zwierzęciem w środku, osoba ma założone sztywne/mocne, pięciopalczaste rękawice z długim rękawem.

W przypadku nieschwymania drapieżnika i/lub kolejnych przypadków śmierci ptaków spowodowanej drapieżnictwem należy zwinąć na 2-3 dni część obchodu najbardziej narażoną na drapieżnictwo.

Ad. 3. W przypadku wystąpienia niekorzystnych warunków atmosferycznych mogących stanowić zagrożenie dla ptaków (długotrwałe i/lub intensywne opady deszczu) bądź ludzi (burza) należy złożyć wszystkie sieci.

W przypadku krótkotrwałych opadów bądź wysokich temperatur w południe i ostrego słońca, należy zwiększyć częstotliwość obchodów. Jeśli osób jest zbyt mało aby podjąć intensyfikacji obchodów albo mimo zwiększonej częstości obchodów ptaki przynieszone z obchodów są przemoczone – należy złożyć wszystkie sieci.

Jeśli ptaki wyplątane z sieci są przemoczone należy je jak najszybciej wysuszyć. W większości wypadków wystarczy włożyć ptaka do suchego, bawełnianego woreczka. Kiedy ptak zaczyna sztywnieć z przemoknięcia i wyziębienia, najlepszą metodą na uratowanie go jest schowanie pod koszulę (bezpośrednio na ciało, a nie w woreczku czy między koszulę i sweter; trzeba pamiętać jednak żeby ptak miał pełną swobodę oddychania). Jeśli ptak jest zziębnięty to skuteczną metodą jest podanie mu glukozy rozpuszczonej w wodzie. Nawet osobnik z wystarczającym zapasem tłuszczu może z powodu wychłodzenia mieć trudności z uruchomieniem swoich rezerw. Glukoza wchłania się błyskawicznie i dosłownie po kilkadziesiąt sekundach widać pierwsze pozytywne objawy. Ptaki osłabione na skutek przegrzania należy włożyć do przewiewnego woreczka i transportować nie narażając na ostre słońce.

Należy systematycznie zapoznawać się z prognozami pogody. Jeśli zapowiadane są gwałtowne zjawiska burzowe należy, ze względów bezpieczeństwa poruszania się łódkami po wodzie, zwinąć wszystkie sieci i dobrze przycumować sprzęt pływający, zabezpieczyć wiosła. Kiedy burza nadeszła niespodziewanie należy wstrzymać się z wypłynięciem na obchód; kiedy burza ustanie należy bezzwłocznie skontrolować sieci.

Dariusz Jakubas, Gdańsk 30.12.2013